

Konu: Ruhsal İnsan

Yazı: 15

Fizikteki Metafizik

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Fizik bilimi doğa olayları ve doğa nesnelere ile ilgilendir. Metafizik ise doğa üstü veya doğa ötesi, ölçülemeyen hatta varlığı maddesel olmayan varlıklarla ilgilendir. Metafiziğin ilgilendiği temel konular arasında: "Tanrı var mıdır?", "İnsanın yeryüzünde var oluşunun bir anlamı var mıdır?", "Nereden geliyoruz ve ölüncü nereye gideceğiz?", "Ölümden sonra yaşam var mıdır?" gibi sorular bulunur.

Her kültür belli bir zaman diliminde bu soruları yanıtlamaya çalışmıştır. Eskiden mitoslar, destanlar ve çeşitli dini yaklaşımlar bu soruların yanıtları ile ilgilendiler. Hemen her eski kültürün bir yaratılış destanı olduğunu biliyoruz. Kadim bilgelerin yorumu üç alanda yoğunlaşıyordu. Bu alanlar **Evren, Yaratıcı Tanrı ve İnsan** olarak tanımlanabilir. Üç alandan oluşan bilgi ve bilgeliğin bütününe **Kozmogoni** deniyordu.

Günümüzde ise bilginin çoğalması ve uzmanlık alanlarının artması sonucu Kozmogoni terk edilmiştir. Yerine **Kozmoloji, Psikoloji ve Teoloji** gibi farklı disiplinler gelişmiştir. Artık evrenle ve insanla ilgili soruların yanıtlarını din kitaplarında değil, bilim adamlarının açıklamalarında ve yorumlarında arıyoruz.

Yirminci yüzyılın en önemli fizik kuramı olan Kuantum Kuramı dünyaya bakış açımızı değiştirmiş ve fizik ile metafiziği bir miktar yaklaştırmıştır. Çünkü evrenin en küçük parçaları ile ilgilenen bu kuram noktanın sonsuzluğunu anlamaya başlamıştır. Varlığın sonsuz bir enerji alanı olduğunu ve bu alanda oluşan her nesnenin bir tür enerji yumağından ibaret olduğunu deneysel kanıtlarla göstermiştir.

Kuantum kuramı klasik fiziğin uzam ve zaman tanımını temelden değiştirmiştir. Klasik fiziğe göre uzam sabit ve nesnelere bağımsız bir sahne gibidir. Tüm olaylar bu sahnede cereyan eder ama sahneyi etkilemek mümkün değildir. Modern bilimler olan Görelilik ve Kuantum Kuramlarına göre ise, **nesne ile sahne sürekli etkileşir**. Her ikisinin özü enerji olup biri diğerini değiştirir hatta üretir. Şu halde sabit ve mutlak ve birbirlerinden bağımsız uzam

ile zaman yerine görelî ve değişken, birbirlerine bağlı **uzam-zaman** yapısından söz edebiliriz.

Ayrıca, Kuantum kuramı temel bir belirsizlikten söz eder. Klasik fiziğin determinist (belirlilik) yaklaşımı yerine olaylarda **belirsizlik ve olasılık** bulunduğu kabul eder. Şu halde belirsizlik doğada bulunan temel bir özellik olduğu gerçeğini kabul etmek durumundayız. Ancak belirsizlik ile tesadüfü karıştırmamak gerekir. Belirsizlik doğadaki karmaşık yapının sonucudur ve temel bir yasası bulunur. Tesadüf ise yasaya bağlı olmayan ve ancak "büyük sayılar" yasası ile belirlenen bir olgudur. Yani bir parayı bir kere havaya atıp yere düştüğünde yazı veya tura'nın üst yüz olacağını tahmin edemezsiniz. Ama aynı olayı 1000 kere tekrarlırsanız bunların 500 tanesi yazı 500 tanesi tura gelecektir. İşte bu durumu tahmin etmenizden nedeni **büyük sayılar** yasasıdır.

Klasik fizikte bulunan belirlilik nesnellikle el ele gider. Yani, klasik fiziğe göre nesnelere birbirlerinden bağımsız oldukları ve her bir nesnenin çevresinden yalıtılarak incelenebileceği inancı ve görüşü vardır. Oysaki Kuantum Fiziğinde nesnelere birer enerji dalgası olduklarından, sınırları kesin hatlarla belirlenmiş varlıklar değildirler. Çevreleri ile enerji alış-verişi yaparak etkileşmek ve dönüşmek gücüne sahiptirler.

Kuantum kuramının bakış açısına göre klasik anlamda **nesnellik** (bağımsız nesne kavramı) kaybolmaktadır. Yerine bütünsel bir etkileşimle ve sıçramalarla değişim geçerli olmaktadır. Ayrıca bu modern kuramda gözlenen ile gözleyen birbirlerinden bağımsız olmadıkları ve dalgalı girişim yapabildikleri ileri sürülüyor. Yani, nesnelere, canlı veya cansız olsunlar, birbirlerini etkileyip değiştirebilirler. Bu bakımdan, her nesnede tümel etkileşme yeteneğinin bulunduğunu ve bu yeteneğin sadece canlılara ait olmadığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla canlı-cansız ayırımı ortadan kalkmakta evren-insan bütünselliği ortaya çıkmaktadır. Kuantum Kuramının dünyaya bakışı ve varlığı açıklayışı fizikteki metafizik boyutu belirgin hale getirmektedir.

Kuantum kuramı için her olay bir anda oluşur ve o anın fotoğrafı çekilebilir. Zamanda karşılaştığımız sürekli durum aynen hareketli bir filmin tek tek fotoğraflardan oluşmuş olmasına benzer. Fotoğraflar çok hızlı bir şekilde gözümüzün önünden geçtiklerinde hareketli bir olay görüntüsü oluşur. Aynı durum alternatif akımla çalışan elektrik ampullerinden çıkan ışık için de söz konusudur. Ampul saniyede 60 kere yanıp söner ama bize sürekli ışık saçıyor gibi görünür.

Kuantum kuramının hem zaman hem uzay anlayışı bu örneklere benzer. Uzay-zaman alanı sürekli olmayıp çok kısa anlık aralıklarla var olup yok olmaktadır. Bu durum nefes alıp vermeye benzer. Temelde kesikli olan bu yapı çok yüksek bir titreşim hızı içerdiğinden bizim algılama yetilerimizi aşmakta, olaylar ve olgular bizlere sürekli gibi görünmektedir.

Max Planck tarafından ileri sürülen, enerjinin kesikli küçük paketler halinde bir nesneden diğere aktarıldığı hareket için de geçerlidir. Her hareket kesikli olup kısa adımlarla gelişir. Madde dediğimiz nesnel yapılar da kesikli enerji paketlerinden başka bir şey değildirler. Maddenin dalgalı özelliği evrendeki kesikli açılıp-kapanma özelliği ile yakından ilişkilidir. Nesnelere ve tüm evren bir var olup bir yok olurken eski halini aynen tekrarlamıyorlar. Aynı durum evrende

bulunan tüm nesnelere için de geçerlidir. Eğer aynen tekrar olsaydı asla ne değişim, ne gelişim ne de hareket olabilirdi. Evrende her varlık hareket halinde olduğuna göre bir önceki halini bir miktar unutmuş ve **yeni bir farkındalıkla yeniden oluşmuş** demektir.

Nesnelerin eski hallerini tümüyle unutmayışlarının nedeni yok olmadıkları, sadece farklı bir evren boyutuna kısa bir an için geçmiş olmalarından dolayıdır. Şu kadarını bilelim ki bizim içinde yaşadığımız evren tek gerçeklik, tek var olan evren değildir. Varlık evrenleri arasında gidip gelmek yetisine sahiptir. Bu gidip gelmelere biz değişim adını veriyoruz.

Eğer farklı bir evren varsa ve çok kısa süreliğine bu iki evren arasında gidip-gelişler söz konusu ise, fizikte var olan fakat bizim gözlem yetilerimizin ötesinde olan bir metafizik evrenin varlığından söz edebiliriz.

Bu yeni bakış açısı bizlerde **Farkındalık gelişimine** ve bilincimizde değişimlere yol açacaktır. Eğer değişim farkındalığının artışı şeklinde ortaya çıkarsa, insan bilge bir kişilik kazanarak gelişir. Aksi durumda artan sadece bilgi olur. Bilgi artışı her zaman farkındalık artışına neden olacak diye bir kural yoktur. Pek çok bilgili insan vardır ki farkındalıkları ve dolayısıyla bilgelikleri oldukça kısıtlıdır. Fizikteki metafiziği sezmemiz farkındalığımızı arttırmamıza yardım edecektir.